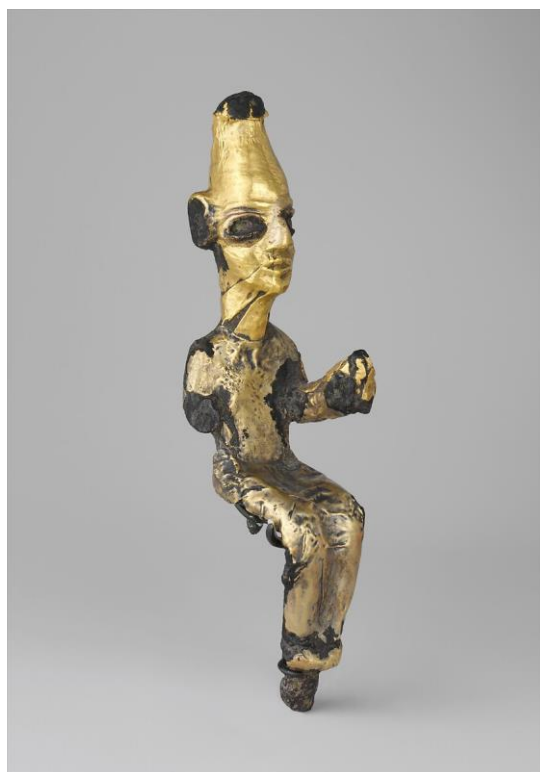

TEHILLIM 115: WHAT OUR GODS SAY ABOUT US

R' Yair Lichtman

MAY 24, 2023
CONGREGATION KINS

שבועות תשפ"ג

(1) TEHILLIM 115

- (1) Not to us, Hashem, not to us, but to Your name give glory, for Your mercy and for Your truth's sake.
- (2) Why should the nations say, "Where now is their God?"
- (3) But our God is in the heavens; whatever pleased Him He has done.
- (4) Their idols are silver and gold, the work of men's hands.
- (5) They have mouths, but they do not speak; they have eyes, but they do not see.
- (6) They have ears, but they do not hear; they have noses, but they do not smell.
- (7) They have hands, but they do not handle; they have feet but they do not walk. They do not speak with their throat.
- (8) Those that make them shall be like them, everyone that trusts in them.
- (9) O Israel, trust in Hashem! He is their help and their shield!
- (10) O house of Aaron, trust in Hashem! He is their help and their shield!
- (11) You that fear Hashem, trust in Hashem! He is their help and their shield.
- (12) Hashem has been mindful of us, He will bless; He will bless the house of Israel. He will bless the house of Aaron.
- (13) He will bless those that fear Hashem, both small and great.
- (14) May Hashem increase you more and more, you and your children.
- (15) Blessed be you of Hashem who made heaven and earth.
- (16) The heavens are the heavens of Hashem; but the earth He has given to the children of men.
- (17) The dead do not praise Hashem, neither any that go down into silence.
- (18) But we will bless Hashem from this time forth and forever. Halleluyah.

- (א) לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד עַל חַסְדְּךָ עַל אֱמֻנָתְךָ.
- (ב) לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵיךָ נָא אֱלֹהֵיהֶם.
- (ג) וְאֵלֵהֵינוּ בְּשָׁמַיִם כֹּל אֲשֶׁר תִּפְעַץ עֲשֵׂה.
- (ד) עֲצַבְיֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יַדֵּי אָדָם.
- (ה) פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ.
- (ו) אָזְנוֹתַי לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְיִחוּן.
- (ז) יְדֵיהֶם וְלֹא יִמְשִׁיחוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְיוּ לָא יִהְיוּ בְּגִרְוֹנָם.
- (ח) כְּמוֹתֵיהֶם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בָּטַח בָּהֶם.
- (ט) יִשְׂרָאֵל בָּטַח בִּי עַזְרָם וּמִגְּנָם הוּא.
- (י) בַּיִת אַהֲרֹן בָּטַחוּ בִּי עַזְרָם וּמִגְּנָם הוּא.
- (יא) יִרְאֵי יְיָ בָּטַחוּ בִּי עַזְרָם וּמִגְּנָם הוּא.
- (יב) יְיָ זָכְרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בַּיִת יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת בַּיִת אַהֲרֹן.
- (יג) יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְיָ הַקְטָנִים עִם הַגְּדֹלִים.
- (יד) יֹסֵף יְיָ עָלֵיכֶם עָלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם.
- (טו) בְּרוּכִים אַתֶּם לִי עֲשֵׂה שְׁמַיִם וְאָרֶץ.
- (טז) הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לִי וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם.
- (יז) לֹא הַמַּתִּים יִהְיוּ וְלֹא כָּל יְרֻדֵי דוֹמָה.
- (יח) וְאֵנְחָנוּ יְבָרֵךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּ יְהוָה.

COMMENTARY

(2) PESACHIM 117A-118A

תנו רבנן: הלל זה מי אמרו?

רבי אליעזר אומר: משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים. הם אמרו: "לא לנו ה' לא לנו", משיבה רוס הקודש ואמרה להן: "למעני למעני אעשה".

רבי יהודה אומר: הושע וישראל אמרוהו בשעה שעמדו עליהן מלכי כנען. הם אמרו: "לא לנו", ומשיבה וכי:

רבי אלעזר המודעי אומר: דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם סיסרא. הם אמרו: "לא לנו", ורוח הקודש משיבה ואומרת להם: "למעני למעני אעשה".

רבי אלעזר בן עזריה אומר: חזקיה וסייעתו אמרוהו בשעה שעמד עליהם סנחריב. הם אמרו: "לא לנו", ומשיבה וכו'.

רבי עקיבא אומר: חנניה מישאל ועזריה אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע. הם אמרו: "לא לנו", ומשיבה וכו'.

רבי יוסי הגלילי אומר: מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע. הם אמרו: "לא לנו", ומשיבה וכו'...

The Sages taught: This *hallel*, who initially recited it?

Rabbi Eliezer says: Moses and the Jewish people recited it when they stood by the sea. They said: "Not to us, God, not to us, but to Your name give glory" (Psalms 115:1). The Divine Spirit responded and said to them: "For My own sake, for My own sake, will I do it" (Isaiah 48:11).

Rabbi Yehuda says: Joshua and the Jewish people recited it when they defeated the kings of Canaan who stood against them (see Joshua 12:7–24). They said: Not to us, and the Divine Spirit responded: For My own sake.

Rabbi Elazar HaModa'i says: Deborah and Barak recited it when Sisera stood against them (see Judges 4–5). They said: Not to us, and the Divine Spirit responded and said to them: For My own sake, for My own sake, will I do it.

Rabbi Elazar ben Azarya says: Hezekiah and his company recited it when Sennacherib stood against them (see II Kings 18–19). They said: Not to us and the Divine Spirit responded: For My own sake.

Rabbi Akiva says: Hananiah, Mishael, and Azariah recited it when the wicked Nebuchadnezzar stood against them (see Daniel 3). They said: Not to us, and the Divine Spirit responded: For My own sake.

Rabbi Yosei HaGelili says: Mordecai and Esther recited it when the wicked Haman stood against them. They said: Not to us, and the Divine Spirit responded: For My own sake...

חב'לו של משיח, דכתיב: "לא לנו ה' לא לנו", ואמר רבי יוחנן: "לא לנו ה' לא לנו" — זו שעבוד מלכות. איפא דאמרי, אמר רבי יוחנן: "לא לנו ה' לא לנו" — זו מלחמת גוג ומגוג.

The pangs of the Messiah, as it is written: "Not to us, God, not to us, but to Your name give glory" (Psalms 115:1). And Rabbi Yoḥanan said: The verse "Not to us, God, not to us" is referring to the era of the enslavement of the kingdoms and the redemption of the Jewish people from their dominion.

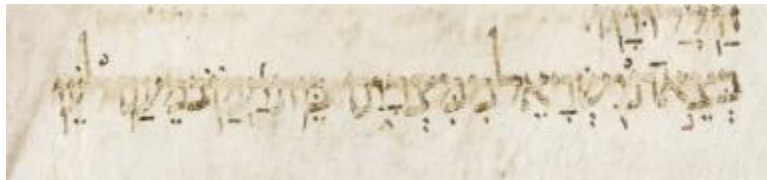
Some say that Rabbi Yoḥanan said: The verse "Not to us, God, not to us" is referring to the war of Gog and Magog.

(3) RADAK TEHILLIM 115:1

(א) לא לנו י"י לא לנו – יש ספרים שאין זה תחילת המזמור. אמר: כמו שעשית חסד עם אבותינו והוצאתם ממצרים, כן תעשה עמנו בכל דור ודור. ואף על פי שאין אנו ראויים, אל תעשה לנו אלא למען שמך.

“Not for us, Hashem, not for us” – some books [record] that this is not the beginning of a *mizmor*. It means that, just as You have done kindness with our ancestors and took them out of Egypt, so should You do for us in each generation. Even though we are not worthy, don’t do it for us, but rather for Your name.

(4) IMAGE FROM THE ALEPPO CODEX

(5) IBN EZRA TEHILLIM 115:4

עצביהם – הזכיר גדולת השם ושאין כח לאלהי העמים וקראם עצבים כי הם לעצבון לעובדיהם ולא יועילום.

The psalmist refers to them as *atzabbim* (idols) because they are a source of sadness to those who serve them.

(6) RAV HIRSCH, TEHILLIM 115:2-3

The idols of paganism are visible to the physical, earth-bound eye, but no one can discern any achievement on their part. On the other hand, the God of Israel is physically invisible, but everyone can readily see what He has accomplished.

(7) RAV HIRSCH TEHILLIM 115:8

Those whose concept of a god, and hence their ideals as well, belong to the realm of nature, which is fettered and entirely devoid of freedom, and those who put their trust in the blind power of a force that acts without any consciousness of its own, thus entrusting their fate and success to such a force, by so doing divest themselves of all the splendor of intelligent moral freedom. They themselves sink to a level where they become subject to the blind impulse of their physical urges and instincts; they become even as their idols are.

(8) BEREISHIT RABBAH 38

ונמת הָרֶן עַל פְּנֵי תְרַח אָבִיו (בראשית יא, כח), רבי חֵזָא בר פְּרִיָה דְרַב אַדָּא דִּיפּוֹ, תְרַח עוֹבֵד צְלָמִים הָיָה, חַד זְמַן נָפִיק לְאַתֵּר, הוֹשִׁיב לְאַבְרָהָם מוֹכֵר תְּחֻמָּיו. הָיָה אֲתִי בַר אֵינֶשׁ בְּעֵי דִיזְבוּן, וְהָיָה אָמַר לֵה בַר פְּמָה שְׁנִין אַתָּה, וְהָיָה אָמַר לֵיה בַר חֲמִשִּׁין אוֹ שְׁתֵּין, וְהָיָה אָמַר לֵיה נִי לֵיה לְהַהוּא גְבִרָא דְהָיָה בַר שְׁתֵּין וּבְעֵי לְמַסְגֵּד לְבַר יוֹמִי, וְהָיָה מִתְבַּיֵּשׁ וְהוֹלֵךְ לוֹ. חַד זְמַן אָתָּה חַד אֲתָתָא טְעִינָא בִידָא בִידָא חֲדָא פִּינָף דְסוֹלֵת, אָמְרָה לֵיה הָא לָךְ קָרַב קְדַמִּיהוֹן, קָם נָסִיב בּוֹקְלָסָא בִידָיָה, וְתַבְרִינוֹן לְקַלְהוֹן פְּסִילָא, וַיְהִי בּוֹקְלָסָא בִידָא דְרַבָּה דְהָיָה בִּינֵיהוֹן. פִּינּוֹן דְאַתָּא אָבוּהָ אָמַר לֵיה מָאן עָבִיד לְהוֹן קְדִין, אָמַר לֵיה מָה נִכְפּוֹר מִינָךְ אֲמַת חֲדָא אֲתָתָא טְעִינָא לֵה חֲדָא פִּינָף דְסוֹלֵת, וְאַמְרַת לִי הָא לָךְ קָרַיב קְדַמִּיהוֹן, קָרַיבָתָּ לְקְדַמִּיהוֹן הָיָה דִין אָמַר אָנָּה אֵיכּוֹל קְדַמָּא, וְדִין אָמַר אָנָּה אֵיכּוֹל קְדַמָּא, קָם הָדִין רַבָּה דְהָיָה בִּינֵיהוֹן נָסַב בּוֹקְלָסָא וְתַבְרִינוֹן. אָמַר לֵיה מָה אַתָּה מַפְלָה בִּי, וְנִדְעִין אֵינּוֹן. אָמַר לֵיה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֲזַנְיָךְ מָה שְׁפִיף אֲוֹמֵר. נִסְבִּיָה וּמְסַרִיָה לְנִמְרוֹד.

“And Haran died in the presence of his father Terach.” Rabbi Hiyya said: Terach was a manufacturer of idols. He once went away somewhere and left Abraham to sell them in his place. A man came in and wished to buy one.” How old are you?” Abraham asked the man. “Fifty years old,” he said. “Woe to such a man, who is fifty years old and would worship a day old object!” Avraham said. On another occasion a woman came in with a plateful of flour and requested him, “Take this and offer it to them.” So he took a stick and broke them, and put the stick in the hand of the largest. When his father returned he demanded, “What have you done to them?” “I cannot conceal it from you. A woman came with a plateful of fine meal and requested me to offer it to them. One claimed, ‘I must eat first,’ while another claimed, ‘I must eat first.’ Thereupon, the largest arose, took the stick and broke them.” “Why do you make sport of me? Have they any knowledge?” Terach said. “Should not your ears hear what your mouth has said?” Avraham said. Thereupon Terach seized him and delivered him to Nimrod.

(9) IBN EZRA TEHILLIM 115:16

רק פירוש נתן לבני אדם – שהאדם כמו פקיד אלהים בארץ על כל מה שיש בה והכל בדבר השם.

The meaning of hath He given to the children of men is that man acts like God's representative over the earth and upon all that is in it.

(10) BERACHOT 35A

רבי לוי רמי: פתיב "לה' הארץ ומלואה", וכתוב "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם"! לא קשיא פאן קודם ברכה, פאן לאחר ברכה.

Rabbi Levi raised a contradiction: It is written: "The earth and all it contains is the Lord's," and it is written: "The heavens are the Lord's and the earth He has given over to mankind" (Psalms 115:16). This is not difficult. Here refers to before a blessing, and here refers to after a blessing.

(11) MALBIM TEHILLIM 115:13-14

(יג) יברך יראי ה' בברכה מיוחדת יותר גדולה כפי מעלתם, ומוסיף כי (יברך) הקטנים עם הגדולים – שע"י שיברך את הגדולים בברכה פרטיית מיוחדת, תחול אח"כ הברכה הגדולה שברך את הגדולים גם על הקטנים, בענין שהברכה הגדולה שברך את יראי ה' תחול אח"כ גם על בית ישראל, (כמו שכתבתי בפסוק כי אצק מים על צמא ישעיה מ"ד, עי"ש).

(יד) יוסף ה' עליכם – אולם אחר שע"י ברכת ה' את הגדולים יתברכו גם הקטנים בברכה זו, יהיה מוכרח להוסיף עוד ברכה יותר גבוהה על הגדולים ליתרון מעלתם שלא ישוו עם הקטנים, וע"כ יוסיף ה' עליכם ברכה גבוהה יותר, אבל גם בברכה שיוסיף שנית, יהיה ג"כ הדבר הזה שהקטנים יקבלו הברכה ע"י הגדולים, ועז"א עליכם ועל בניכם – שממילא תחול גם על בניכם, באופן שבכל פעם יצטרך להוסיף ברכה על הגדולים, והיא תשוב ותכלול גם את הקטנים, עד שיוסיף הברכה בתמידות לאין קץ.

"Bless those who fear God" with a special blessing, which is greater in accordance with their level. [The psalmist] adds that He should bless "the small with the great" – for, by virtue of the fact that He blesses the great with special, individual blessings, the great blessing should fall also on the small, such that the great blessing that He blesses those who fear God will fall also on the house of Israel.

"Add, Hashem, upon them" – however, after the small are blessed with the great blessing that Hashem blesses the great, it will be necessary to add an additional loftier blessing on the great due to their lofty stature, so they should not be equal to the small. Therefore, Hashem will give them an even greater blessing. However, this additional second blessing will also apply to the small by way of the great, such that it says "upon you and upon your children" – in that it will automatically fall upon their children, such that each time, He will need to add a new blessing to the great one, and it will return and include the small, until blessing is continually increased without a gap.

(12) RAV HIRSCH, TEHILLIM 115:12-15

יראי ה', on the other hand, do not constitute such a "closed unit." For this reason they are not called בית ה' יראי ה', for one cannot speak of a "House of those who fear the Lord" in this sense. But the "prosperity" of

the house of each individual who fears the Lord is all the more in need of special Divine Providence so that his children may become part of their parents' house of their own free will... It is in a view of the above that this particular blessing for a "house" that fears the Lord is phrased in its abstract meaning. Therefore... the blessing in Verse 13 reads: **ה' יראי ה' הקטנים עם הגדולים**: "He will bless those who fear the Lord, the small together with the great, so that the young may retain an eternal link with the old, and the children with their parents, and so that the blessing of the parents may be transferred to the children."

(13) NETIV BINAH VOL. 3 PP. 282-283 (CITING PROF. SHLOMO DOV GOITEIN, IYUNIM BAMIKRA PP. 174-176)

יראי ה' – הם היראים מכל עם ועם, אנשים שעדיין לא הצטרפו באופן רשמי לדת ישראל, אלא שהם קרובים לה... הנה באים הם בהמוניהם לחסות בצל תורתך... אבל איך הם יסכימו להצטרף אל עם בזוי וחלש?...

ביחוד בולטים כאן הילדים. עלינו לתאר לנו שהנלוים אל ה', כפי שנקראו המתיהדים, הביאו עמם את בניהם, למען ילמדו ליראה את ה'!...

Those who fear God – they are those who fear Him from each nation, people who have not officially joined the Jewish religion, but are close to it... Behold, they come *en masse* to dwell in the shade of Your Torah... but how will they agree to join such a lowly, weak nation?...

The [presence of] children is specifically noticeable. It is up to us to depict for ourselves that those who were drawn to Hashem, as these "Judaizers" were called, brought their children with them, in order that they should learn to fear Hashem...

INTERTEXTUAL PARALLELS

(14) DEVARIM 4:28

וַעֲבַדְתֶּם שָׂם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן אֲשֶׁר לֹא יִרְאוּ וְלֹא יִשְׁמְעוּ וְלֹא יֵאָכְלוּ וְלֹא יִרְיָחוּ.

There you shall serve gods, the work of men's hands, wood and stone, which do not see, or hear, or eat, or smell.